

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2020

Μάθημα: Λατινικά (5)

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Δευτέρα, 22 Ιουνίου 2020
8:00 – 10:00

ΟΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΔΕΚΑ (10) ΣΕΛΙΔΕΣ

ΔΟΜΗ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
A1 I	1	21
A1 II	2	19
B1 (α, β)	3	4
B1 (γ)	4	2
B2 (α)	5	2
B2 (β)	6	4
B2 (γ)	7	2
B3	8	6
B4 (α)	9	2
B4 (β)	10	3
B5	11	4
B6 (α,β)	12	3.5
B7 (α)	13	2.5
B7 (β)	14	2
B7 (γ)	15	1
B8	16	2
B9	17	10
B10	18	10
		ΣΥΝΟΛΟ 100

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΔΙΔΑΓΜΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ**(Μονάδες 40)****1. Να μεταφράσετε τα πιο κάτω κείμενα:****(Μονάδες 40)****Ενδεικτική κατανομή των μονάδων**

I.	Μονάδες
Aesopi nostri Licinus <u>servus</u> fugit.	2
Is paucos menses pro libero fuit.	2
Postea Plato quidam, cum eum fugitivum esse <u>ex</u> Aesopi <u>litteris</u> cognovisset, hominem comprehendit et in custodiam <u>Ephesj</u> tradidit.	5
Tu hominem investiga summaque diligentia vel Romam mitte vel Epheso rediens tecum deduc.	4
Noli spectare quanti homo sit. Parvi enim <u>preti</u> est, qui tam nihili est.	3
Sed, propter servi scelus, tanto dolore Aesopus est adfectus, ut nihil ei gratius possit esse quam recuperatio fugitivi.	5
(Λατινικά Λυκείου, XXVIII - ελαφρά διασκευή)	Σύνολο 21

II.	Μονάδες
Omnia sunt excitanda <u>tibi</u> , C. Caesar, quae <u>iacere</u> sentis prostrata impetu belli ipsius, quod necesse fuit:	5
<u>constituenda</u> iudicia, revocanda fides, comprimendae libidines;	3
omnia quae dilapsa iam diffluxerunt, severis legibus vincienda sunt.	3
In tanto civili bello, in tanto ardore <u>animorum</u> et armorum, quassata res publica multa perdidit et ornamenta dignitatis et praesidia stabilitatis suae;	5
multaque uterque dux fecit armatus, quae idem togatus fieri prohibuisset.	3
(Λατινικά Λυκείου, XXXIII - ελαφρά διασκευή)	Σύνολο 19

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**(Μονάδες 60)**

1. α) Από το πρώτο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση, να εντοπίσετε και να γράψετε δύο (2) λέξεις της λατινικής που παρουσιάζουν σημασιολογική και ετυμολογική συγγένεια με την ελληνική γλώσσα (αρχαία ή νέα), δηλώνοντας και τη σχετική ελληνική λέξη. Να εξαιρεθούν τα κύρια ονόματα.

(Μονάδες 2)

servus	☞ σερβίρω, σερβιτόρος...
fugit/fugitivum	☞ φεύγω, φυγή...
menses	☞ μήνας
cum	☞ σὺν
esse	☞ εἶναι
in	☞ εἰς/έν
cognovisset	☞ γινώσκω
custodiam	☞ κουστωδία
tu	☞ σὺ
homine	☞ ουμανισμός
est	☞ ἐστὶ
tradidit	☞ δίδωμι, δίνω...
rediens	☞ εἶμι
dolore	☞ δόλος, δόλιος...
deduc	☞ δούκας...
possit	☞ πόσις
et	☞ τε

Μονάδες 1 + 1

- β) Για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις του δεύτερου κειμένου που δόθηκε για μετάφραση, να γράψετε μία (1) ετυμολογικώς και σημασιολογικώς συγγενή λέξη κάποιας από τις σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες. Να δηλώσετε τη γλώσσα.

sentis
dignitatis

(Μονάδες 2)

Ενδεικτικές απαντήσεις:

<i>sentis</i> ➔	<i>sense, sensation, sensitive ... sensitif, sensitive ...</i>	(αγγλική) (γαλλική)
<i>dignitatis</i> ➔	<i>dignity... digne, dignité ...</i>	(αγγλική) (γαλλική)

Μονάδες 1 (0.5 + 0.5) + 1 (0.5 + 0.5)

γ) Από το πρώτο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση, να υποδείξετε πού τονίζονται οι πιο κάτω λέξεις σημειώνοντας το τονικό σημάδι της οξείας (´). Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας με βάση τους κανόνες τονισμού.

spectare
recuperatio

(Μονάδες 2)

<i>spectáre</i> ➔	<i>Τονίζεται η παραλήγουσα επειδή αυτή είναι φύσει μακρά, διότι πρόκειται για απαρέμφατο α΄ συζυγίας</i>
<i>recuperátio</i> ➔	<i>Τονίζεται η προπαραλήγουσα επειδή η παραλήγουσα είναι βραχεία (φωνήεν που ακολουθείται από φωνήεν)</i>

2. α) Από το δεύτερο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση, να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α΄ με τις πτώσεις της στήλης Β΄. Στη στήλη Β΄ περισεύουν τρεις (3) επιλογές.

A	B
α. iudicia	1. αιτιατική πληθυντικού
β. legibus	2. δοτική πληθυντικού
γ. civili	3. αφαιρετική πληθυντικού
δ. ornamenta	4. δοτική ενικού
	5. αφαιρετική ενικού

	6. ονομαστική ενικού
	7. ονομαστική πληθυντικού

(Μονάδες 2)

<i>α. iudicia</i>	⇒	7. ονομαστική πληθυντικού	Μον. 0,5
<i>β. legibus</i>	⇒	3. αφαιρετική πληθυντικού	Μον. 0,5
<i>γ. civili</i>	⇒	5. αφαιρετική ενικού	Μον. 0,5
<i>δ. ornamenta</i>	⇒	1. αιτιατική πληθυντικού	Μον. 0,5

β) Από τα κείμενα που δόθηκαν για μετάφραση, να μεταφέρετε τους πιο κάτω τύπους στον αντίθετο αριθμό:

fugitivum, investiga, rediens, scelus, quae, impetu, severis, fecit

(Μονάδες 4)

fugitivos, investigate, redeuntes, scelera, quod, impetibus, severa, fecerunt (fecere)

Μον. 8 x 0,5

γ) Να γράψετε τους άλλους βαθμούς των πιο κάτω τύπων (μονολεκτικά), διατηρώντας αμετάβλητα την πτώση, τον αριθμό και το γένος:

libero
severis

(Μονάδες 2)

liberiores (συγκριτικός), liberrimo (υπερθετικός)

Μον. 2 x 0,5

severioribus (συγκριτικός), severissimis (υπερθετικός)

Μον. 2 x 0,5

3. Να τρέψετε τους πιο κάτω ρηματικούς τύπους σύμφωνα με την οδηγία που ακολουθεί. Όπου χρειάζεται, να λάβετε υπόψη το υποκείμενό τους στο κείμενο.

α. fugit: στο β' πρόσωπο ενικού και πληθυντικού της προστακτικής ενεστώτα

fuge, fugite

Μον. 2 x 0,5

β. fuit: στο απαρέμφατο μέλλοντα και παρακειμένου

fore/futurum esse, fuisse

Μον. 2 x 0,5

γ. cognovisset: στο ίδιο πρόσωπο της υποτακτικής ενεστώτα και μέλλοντα στην ίδια φωνή

cognoscat, cogniturus sit

Μον. 2 x 0,5

δ. **mitte**: στο α' πρόσωπο πληθυντικού της οριστικής μέλλοντα και συντελεσμένου μέλλοντα στην ίδια φωνή

mittemus, miserimus

Μον. 2 x 0,5

ε. **revocanda**: στο γ' πρόσωπο πληθυντικού της υποτακτικής παρακειμένου ενεργητικής και μέσης φωνής

revocaverint, revocatae sint

Μον. 2 x 0,5

στ. **dilapsa**: στο α' πρόσωπο ενικού της υποτακτικής μέλλοντα και υπερσυντελείκου

dilapsurum sim, dilapsurum essem

Μον. 2 x 0,5

(Μονάδες 6)

4. α) Να εντοπίσετε και να διορθώσετε το συντακτικό σφάλμα σε κάθε πρόταση που ακολουθεί. Στο τετράδιο απαντήσεων να γράψετε μόνο το σφάλμα και τη διόρθωσή του.

(Μονάδες 2)

i. Libri Ciceronis utiles erant legendi.

legendi ⇒ legendo

Μον. 2 x 0,5

ii. Multi antiqui sapientes in Italiam vivebant.

Italiam ⇒ Italia

Μον. 2 x 0,5

β) Ποια από τις πιο κάτω προτάσεις είναι συντακτικώς ορθή; Να αιτιολογήσετε μόνο την απάντηση που θεωρείτε ορθή.

i. Si Caesar pacem amaret, bellum non gessit.

ii. Si Caesar pacem amabat, bellum non gereret.

iii. Si Caesar pacem amet, bellum non gerit.

iv. Si Caesar pacem amaret, bellum non gereret.

(Μονάδες 3)

Ορθή είναι η πρόταση iv. **Si Caesar pacem amaret, bellum non gereret.**

Μον. 1

Υποθετικός λόγος που δηλώνει το απραγματοποίητο στο παρόν. Υπόθεση και απόδοση εκφέρονται με υποτακτική παρατατικού.

Μον. 2

5. Να αναγνωρίσετε συντακτικώς τους πιο κάτω υπογραμμισμένους, στα κείμενα που δόθηκαν για μετάφραση, τύπους:

(Μονάδες 4)

<i>servus</i>	⇒	παράθεση στο <i>Licinus</i>
<i>ex litteris</i>	⇒	εμπρόθετος προσδιορισμός της προέλευσης
<i>Ephesi</i>	⇒	απρόθετη γενική της στάσης σε τόπο
<i>preti</i>	⇒	γενική της αξίας
<i>tibi</i>	⇒	δοτική του ενεργούντος προσώπου ή του ποιητικού αιτίου
<i>iacere</i>	⇒	ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο <i>sentis</i>
<i>constituenda</i>	⇒	κατηγορούμενο στο <i>iudicia</i>
<i>animorum</i>	⇒	γενική υποκειμενική στο <i>ardore</i>

[Μον. 8 x 0,5 = 4]

6. Να αναγνωρίσετε τις πιο κάτω προτάσεις (είδος, εισαγωγή, εκφορά, αιτιολόγηση εκφοράς, ακολουθία των χρόνων όπου χρειάζεται):

α) *cum eum fugitivum esse ex Aesopi litteris cognovisset*

(Μονάδες 2)

Δευτερεύουσα χρονική πρόταση	Μον. 0,25
Εισάγεται με τον ιστορικό/διηγηματικό σύνδεσμο <i>cum</i>	Μον. 0,25
Εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντελικού [<i>cognovisset</i>]	Μον. 0,5
Εξαρτάται από ιστορικό χρόνο [<i>comprehendit</i> και <i>tradidit</i>]	Μον. 0,5
Δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν	Μον. 0,5

β) *quae iacere sentis prostrata impetu belli ipsius*

(Μονάδα 1.5)

Δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο <i>omnia</i>	Μον. 0,5
Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία <i>quae</i>	Μον. 0,25
Εκφέρεται με οριστική (ενεστώτα) (<i>sentis</i>)	Μον. 0,5
Δηλώνει το πραγματικό στο παρόν	Μον. 0,25

7. α) Να μετατραπεί από ενεργητική σε παθητική η σύνταξη της ακόλουθης πρότασης του πρώτου κειμένου που δόθηκε για μετάφραση:

Postea Plato quidam [...] hominem comprehendit.

(Μονάδες 2.5)

Postea homo (μον. 0,5) comprehensus est (μον. 1) a Platone (μον. 0,5) quodam (μον. 0,5)/Platoni (μον. 0,5) cuidam (μον. 0,5).

β) Στην πιο κάτω πρόταση, να αντικαταστήσετε την παθητική περιφραστική συζυγία με ενεργητική σύνταξη χρησιμοποιώντας το *debeo* + απαρέμφατο:

Fortes viri honorandi erunt civitati.

(Μονάδες 2)

Civitas (μον. 0,5) debebit (μον. 0,5) honorare (μον. 0,5) fortes viros (μον. 0,5).

γ) Να αναλύσετε στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση την πιο κάτω υπογραμμισμένη μετοχή του δεύτερου κειμένου που δόθηκε για μετάφραση:

quassata res publica multa perdidit

(Μονάδα 1)

quae (μον. 0,5) quassata est/erat (μον. 0,5)/
cum (μον. 0,5) quassata esset (μον. 0,5)/
postquam (μον. 0,5) quassata est/erat (μον. 0,5)

8. Με ποιον πόλεμο σχετίζεται το δεύτερο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση (κείμενο XXXIII); Να αναφέρετε δύο (2) συνέπειες αυτού του γεγονότος.

(Μονάδες 2)

Σχετίζεται με τον εμφύλιο πόλεμο Καίσαρα – Πομπηίου (μον. 1)

α) Αποδιοργανώθηκαν τα δικαστήρια (μον. 2 X 0,5)

β) Καταλύθηκε η εμπορική πίστη

γ) Επικράτησαν τα ανθρώπινα πάθη

....

9. Να μεταφράσετε το κείμενο που ακολουθεί στα Ελληνικά:

Quibus rebus nuntiatis tantus repente terror Romam invasit, ut, cum Lentulus consul reseratum aerarium publicum venisset, protinus accepta pecunia ex urbe fugeret. Cives enim nuntiabant Caesarem cum equitibus suis iam adventare. Postero die hunc multi incolarum et magistratuum secuti sunt.

C. Caesaris *De bello civili* I, 14, 1-3 (διασκευή)

Ενδεικτική μετάφραση του κειμένου στα Ελληνικά και ενδεικτική κατανομή των μονάδων:

	Μονάδες
Αφού αναγγέλθηκαν αυτά τα πράγματα τόσο μεγάλος φόβος/τρόμος κατέλαβε ξαφνικά τη Ρώμη,	2
ώστε, όταν ο Λέντουλος ο ύπατος είχε έλθει για να ανοίξει το δημόσιο ταμείο,	2
να φύγει από την πόλη, αμέσως αφού άρπαξε/έλαβε/πήρε τα χρήματα.	2
Διότι οι πολίτες ανήγγελλαν ότι ο Καίσαρας ήδη πλησίαζε με τους ιππείς του.	2
Την επόμενη μέρα πολλοί από τους κατοίκους και τις αρχές/τους άρχοντες τον ακολούθησαν.	2
Σύνολο	10

10. Να μεταφέρετε το κείμενο που ακολουθεί στα Λατινικά:

Αλλά επιπλέον οι άνεμοι κρατούσαν τα καράβια των Ελλήνων και τα εμπόδιζαν να πάνε στην Τροία. Επειδή η θεά είχε προσβληθεί από τον βασιλιά, του είπε: «Θέλω τη θυσία της κόρης σου». Η σύζυγος του βασιλιά, εξαπατημένη από τα λόγια του, οδήγησε η ίδια την κοπέλα στον στρατό και την έδωσε στον πατέρα.

Λεξιλόγιο:

offendo, -ndi, -nsum, - ěre: προσβάλλω

immolatio -onis, θ.: θυσία

decipio, -cepi, -ceptum, -cipere: εξαπατώ

(Μονάδες 10)

Ενδεικτική απόδοση του κειμένου στα Λατινικά και ενδεικτική κατανομή των μονάδων:

	Μονάδες
Sed etiam/quoque/praeterea venti Graecorum naves tenebant et Troiam eas ire/quominus irent prohibebant/impediebant.	3
Quia/Quoniam/Quod/Quando dea a rege offensa erat,ⁱ dixit/inquit ei: “immolationem filiae tuae volo/cupio/desidero”.	3
Uxor/Coniu(n)x regis, decepta (ex/de/a) verbis/sermonibusⁱⁱ eius, puellam ad/in exercitum ipsa (ad)duxit et eam patri dedit.	4
Σύνολο	10

- ΤΕΛΟΣ ΟΔΗΓΙΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ -

ⁱ cum offensa esset

ⁱⁱ ob/per/propter verba/sermones